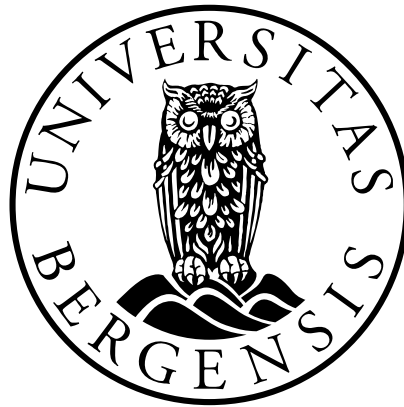

Foreldelse av konkursboers krav mot styremedlemmer i aksjeselskap

Kan det i enkelte tilfeller oppstilles en selvstendig foreldelsesfrist for konkursboet?

Kandidatnummer: 137

Antall ord: 11 681

JUS399 Masteroppgave
Det juridiske fakultet

UNIVERSITETET I BERGEN

1. juni 2017

Innholdsfortegnelse

Innholdsfortegnelse	1
1 Innledende emner	3
1.1 Introduksjon.....	3
1.1.1 Oppgavens tema og aktualitet	3
1.1.2 Avgrensning	4
1.1.3 Rettskilder	5
1.1.4 Fremstillingen videre.....	5
1.2 Styreansvar.....	6
1.3 Konkurs	7
1.4 Foreldelse.....	8
1.4.1 Foreldelsesinstituttet og de bakenforliggende hensyn	8
1.4.2 Den alminnelige foreldelsesfrist.....	9
1.4.3 Særskilte foreldelsesfrister	9
1.4.4 Tilleggsfrister	10
2 Kan det i enkelte tilfeller oppstilles en selvstendig foreldelsesfrist for konkursboet?	12
2.1 Foreldelsesfristen for konkursboet ved krav etter aksjeloven § 2-19.....	12
2.1.1 Presentasjon av aksjeloven § 2-19	12
2.1.2 Lovreglene om foreldelse av krav som følge av brudd på asl. § 2-19	12
2.1.3 Analyse av Rt. 2007 s. 220 (Sedal-dommen).....	13
2.1.4 Et kritisk blikk på avgjørelsen i Rt. 2007 s. 220. Mindretallets begrunnelse.....	16
2.1.5 Oppsummering av rettstilstanden knyttet til foreldelse av konkursboers krav etter asl. § 2-19	17
2.2 Foreldelsesfristen for konkursboet ved krav etter aksjeloven § 17-1.....	17
2.2.1 Presentasjon av aksjeloven § 17-1	17
2.2.2 Lovreglene om foreldelse av krav som følge av brudd på asl. § 17-1	18
2.2.3 Analyse av Rt. 2008 s. 833 (Finance Credit-dommen)	19
2.2.4 Mindretallets begrunnelse i Rt. 2008 s. 833 – et alternativt syn på saken	22

2.2.5	Oppsummering av rettstilstanden knyttet til foreldelse av konkursboers krav etter asl. § 17-1	23
2.3	Foreldelsesfristen for konkursboet ved krav etter aksjeloven § 3-7.....	24
2.3.1	Presentasjon av aksjeloven § 3-7	24
2.3.2	Lovreglene om foreldelse av krav som følge av brudd på asl. § 3-7	25
2.3.3	Forarbeidene til foreldelsesloven	26
2.3.4	Kan prinsippene i Sedal-dommen gjøres gjeldende ved krav etter aksjeloven § 3-7?.....	28
2.3.5	Forholdet til dekningsloven § 2-2	32
2.3.6	Betydningen av de overordnede hensyn bak foreldelseslovens regler.....	33
2.3.7	Lovgivers manglende inngripen – et signal?.....	35
3	Avsluttende betraktninger.....	37
3.1	Oppsummering og konklusjon	37
3.2	Noen tanker om rettstilstanden fremover	38
	Litteraturliste.....	39

1 Innledende emner

1.1 Introduksjon

1.1.1 Oppgavens tema og aktualitet

Det har vært en sterk økning i antall styreansvarssaker for norske domstoler de siste årene. Tall fra Lovdatas domsregister viser at det i gjennomsnitt ble avsagt ca. 20 dommer om styreansvar årlig i perioden fra 2011-2014, sammenliknet med ca. én styreansvarsdom årlig tidlig på 2000-tallet.¹ Styremedlemmene har blitt dømt ansvarlig i 51 % av sakene som har gått for lagmannsrettene.² Gitt den høye suksessraten for saksøkerne, er det grunn til å tro at tallet på antall styreansvarssaker for domstolene vil fortsette å øke i årene som kommer.

Parallelt med økningen i antall styreansvarssaker, øker også betydningen av reglene om foreldelse av styreansvaret. Den alminnelige hovedregelen er at krav foreldes tre år fra den dag fordringshaveren tidligst hadde rett til å kreve oppfyllelse, jf. foreldelsesloven § 2 jf. § 3.³ Denne regelen gjelder i utgangspunktet for alle typer fordringshavere, herunder aksjeselskaper.

Når det åpnes konkurs i et aksjeselskap, er det selskapets konkursbo som overtar eventuelle krav på selskapets hånd, jf. dekningsloven § 2-2.⁴ Konkursboet har som hovedregel rett til å ta dekning i ethvert formuesgode som tilhører skyldneren (aksjeselskapet) på beslagstiden, men får derimot ikke større rett enn skyldneren (aksjeselskapet) hadde ved konkursåpningen.⁵ Dette betyr at konkursboet også som utgangspunkt må forholde seg til de samme foreldelsesfrister som løper for aksjeselskapet selv.

Utgangspunktet om at konkursboet må forholde seg til de samme foreldelsesfrister som løper for aksjeselskapet, kan potensielt skape problemer for kreditorfellesskapet. I aksjeselskaper er det generalforsamlingen bestående av aksjeeierne, som avgjør hvorvidt det skal fremmes

¹ Lovdata.no.

² Undersøkelse gjennomført av advokatfirmaet Schjødt i februar 2015.

<http://www.schjodt.no/aktuelt/nyhetsbrev/nyhetsbrev-hvor-reelt-er-styreansvaret/>

³ Lov 18.05.1979 nr. 18 om foreldelse av fordringer (foreldelsesloven eller fl.).

⁴ Lov 08.06.1984 nr. 59 om fordringshavernes dekningsrett (dekningsloven eller dekn.).

⁵ Mads Henry Andenæs, *Konkurs*, 3. utgave Oslo 2009 s. 89.

erstatningskrav mot noen som har opptrådt på selskapets vegne.⁶ Dersom selskapets styremedlemmer har påført selskapet tap, kan det bli aktuelt å fremme krav mot disse. Problemet oppstår når flertallet i generalforsamlingen ikke ønsker å håndheve et slikt krav mot styret, for eksempel av personlige grunner.

Et typeeksempel er situasjonen der styremedlemmene som har påført selskapet tap, selv er aksjonærer i selskapet med flertall på generalforsamlingen. Selskapet vil i en slik situasjon ikke ha noen interesse i å forfølge sitt erstatningskrav, og kan derfor velge å unnlate å håndheve kravet. Dersom selskapet går konkurs over tre år senere, vil erstatningskravet mot styremedlemmene etter de alminnelige regler være foreldet, slik at konkursboet heller ikke kan kreve inn disse pengene. Avhengig av erstatningsbeløpets størrelse, kan dette medføre betydelige tap for kreditorfellesskapet.

Denne problemstillingen vil være særlig praktisk i mindre selskaper, hvor enten aksjonærene selv, eller noen i aksjonærenes familie eller omgangskrets, besitter selskapets styreposisjoner.

Formålet med masteroppgaven er å utrede i hvilken grad det kan oppstilles en selvstendig foreldelsesfrist for konkursboer i slike tilfeller, hvor aksjeselskapet selv ikke har hatt noen interesse i å forfølge sitt styreansvarskrav innen foreldelsesfristens utløp.

1.1.2 Avgrensning

Temaet for oppgaven avgrenses til foreldelse av konkursboers krav mot styremedlemmer etter reglene i aksjeloven, nærmere bestemt krav som springer ut av aksjeloven §§ 2-19, 3-7 og 17-1.⁷ Allmennaksjelovens §§ 2-19, 3-7 og 17-1 er identiske med de tilsvarende bestemmelsene i aksjeloven, og vurderingene i oppgaven vil derfor trolig også ha relevans for foreldelse av krav ved konkurs i allmennaksjeselskap.⁸ Styret i allmennaksjeselskap har imidlertid normalt færre bindinger til aksjonærene, og problemstillingen er derfor ofte mindre praktisk for allmennaksjeselskap generelt. Allmennaksjelovens bestemmelser vil ikke bli behandlet eller omtales nærmere i oppgaven.

I den videre fremstillingen legges det til grunn at det foreligger et styreansvarskrav på aksjeselskapets hånd, og vilkårene for styreansvarskrav etter bestemmelsene vil derfor ikke

⁶ Tore Bråthen, *Selskapsrett*, 3. utgave Oslo 2008 s. 118.

⁷ Lov 13.06.1997 nr. 44 om aksjeselskaper (aksjeloven eller asl.).

⁸ Lov 13.06.1997 nr. 45 om allmennaksjeselskaper (allmennaksjeloven eller asal.).

behandles nærmere med mindre det er nødvendig som en del av utredningen av oppgavens problemstilling.

Oppgavens tema er dessuten begrenset til å gjelde konkursboers avledede krav fra aksjeselskapet etter dekl. § 2-2. Andre krav på konkursboets hånd, som for eksempel direktekrav som følge av ulovlig forføyning over boets eiendeler etter konkursloven § 100, omfattes derfor ikke.⁹

1.1.3 Rettskilder

Det er flere lovbestemmelser som hører hjemme i en utredning av hvorvidt konkursboer skal innrømmes en selvstendig foreldelsesfrist ved styreansvarskrav, herunder dekningsloven § 2-2, foreldelsesloven §§ 2, 3, 9, 10 og 12, samt aksjeloven §§ 2-19, 3-7 og 17-1. Nevnte lovbestemmelser utfyller til dels hverandre, og må derfor så langt det lar seg gjøre tolkes i samsvar med hverandre.

Ettersom lite av lovstoffet berører problemstillingen direkte, er det i tillegg nødvendig å se nærmere på hensynene som begrunner de ulike lovbestemmelsene. Forarbeider, supplert med juridisk litteratur, vil i denne forbindelse bli undersøkt nærmere.

Det er avsagt to høyesterettsdommer som berører oppgavens tema direkte i relasjon til asl. § 2-19 og § 17-1, henholdsvis Rt. 2007 s. 220 (Sedal-dommen) og Rt. 2008 s. 833 (Finance Credit-dommen). Disse dommene vies betydelig plass i oppgavens hoveddel, og danner utgangspunktet for inngående rettslig analyse. Det er få rettskilder som berører konkursboers foreldelsesfrist i relasjon til krav etter asl. § 3-7, og vurderingen tilknyttet denne bestemmelsen må derfor foretas på et mer selvstendig grunnlag. Overordnede hensyn og grunnleggende prinsipper vil her tillegges større vekt.

1.1.4 Fremstillingen videre

En grundig utredning av reglene om foreldelse av konkursboers krav mot styremedlemmer i aksjeselskap, fordrer en innledende innføring i sentrale regler om styreansvar (punkt 1.2), konkurs (punkt 1.3) og foreldelse (punkt 1.4).

⁹ Lov 08.06.1984 nr. 58 om gjeldsforhandlinger og konkurs (konkursloven eller kkl.).

Oppgavens hoveddel består av analyser av rettskilder knyttet til foreldelse av konkursboers krav etter henholdsvis asl. §§ 2-19 (punkt 2.1), 17-1 (punkt 2.2) og 3-7 (punkt 2.3).

Avslutningsvis følger en oppsummering og konklusjon, samt noen tanker rundt hvordan rettstilstanden på området vil utvikle seg i fremtiden.

1.2 Styreansvar

Styreansvar innebærer at styremedlemmer i aksjeselskaper kan stilles personlig ansvarlig for sine handlinger eller unnlater i anledning styrevervet. Ansvaret kommer til uttrykk gjennom flere ulike bestemmelser i aksjeloven, som hver seg oppstiller ulike vilkår for ansvaret og konsekvenser som følge av dette.

Den videste og mest sentrale styreansvarsbestemmelsen fremgår av asl. § 17-1. Bestemmelsen omfatter en vid krets av ansvarssubjekter- og handlinger, og det stilles krav til enten forsettlig eller uaktsom opptreden fra styremedlemmet. Konsekvensen av ansvaret er erstatning av selskapets økonomiske tap.

En snevrere form for styreansvar reguleres i asl. § 2-19, som hjemler erstatningskrav ved brudd på det såkalte garantiansvaret i aksjeloven. Ansvar etter bestemmelsen er direkte knyttet til kravet om at aksjeinnskudd skal være ytt fullt ut før selskapet meldes til Foretaksregistret, jf. asl. § 2-18 første ledd.¹⁰ Ansvar er delt solidarisk mellom styrets medlemmer, revisor og eventuelle andre finansforetak som har avgitt bekreftelse på at aksjeinnskuddet er gjennomført.

Den siste ansvarsbestemmelsen som er sentral for oppgaven er asl. § 3-7, som hjemler krav som følge av ulovlige utbetalinger fra aksjeselskapet. Regelen er delt i to, hvor første ledd gir anvisning på et tilbakeføringskrav rettet mot mottakeren av verdiene, mens annet ledd gir anvisning på et subsidiært tilbakeføringskrav rettet mot den som har medvirket til utdelingen på selskapets vegne. Bestemmelsen har likhetstrekk med både asl. §§ 2-19 og 17-1, all den tid styremedlemmene etter samtlige bestemmelser pålegges et økonomisk ansvar.¹¹

¹⁰ Tore Bråthen, Rettsdata.no, note 221 til aksjeloven § 2-19.

<https://min.retsdata.no/#/Dokument/gL19970613z2D44z2EK2z2EIII?noteid=gN19970613z2D44z2E221>

¹¹ Tore Bråthen, Rettsdata.no, note 312 til aksjeloven § 3-7.

<https://min.retsdata.no/#/Dokument/gL19970613z2D44z2EzA73z2D7?noteid=gN19970613z2D44z2E221,gN19970613z2D44z2E312>

I oppgavens hoveddel vurderes foreldelsesfristen for konkursboets krav separat for hver enkelt av de ovennevnte ansvarsbestemmelsene. Det vil bli nærmere belyst hvordan de ulike hensynene som begrunner reglene vil kunne medføre at vurderingen av hvorvidt boet skal innrømmes en selvstendig foreldelsesfrist for kravet eller ikke, kan slå forskjellig ut avhengig av hvilken bestemmelse kravet bygger på.

1.3 Konkurs

Når en skyldner (privatperson eller næringsdrivende) er blitt insolvent, tjener konkursinstituttet til å gi skyldnerens fordringshavere (kreditorfelleskapet) dekning. Dette skjer gjennom en fellesforfølgning i regi av konkursboet, ved at skyldnerens formue beslaglegges, omgjøres i penger og fordeles forholdsmessig mellom fordringshaverne.¹²

Konkursboet oppstår i det øyeblikket det åpnes konkurs, og boet anses fra dette tidspunkt som et selvstendig rettssubjekt med egne rettigheter og plikter.¹³ Når det kommer til beslagsretten er likevel hovedregelen at boets rettigheter er avledet av skyldnerens rettigheter, ved at boet kun kan ta dekning i de formuesgoder som ”tilhører skyldneren på beslagstiden”, jf. dekl. §§ 2-2 og 1-4. Dette betyr at boet i utgangspunktet ikke får noen større rett enn det skyldneren selv hadde på beslagstidspunktet.

I enkelte tilfeller ser man imidlertid at denne hovedregelen fravikes, ved at konkursboet blir tildelt større rettigheter enn skyldneren selv hadde. Et eksempel på dette finnes blant annet i Høyesteretts nylig avsagte dom i saken mellom Forusstranda Næringspark AS og Sønnichsen AS, dets konkursbo. Konkursboet vant gjennom dommen rett til å overta en gruppe med eiendommer som i realiteten ikke tilhørte konkursdebitor Sønnichsen AS, grunnet manglende rettsvern for eierskapet hos den virkelige eier som var Forusstranda Næringspark AS.¹⁴

Dommen er interessant i tilknytning til temaet i oppgaven, fordi den viser at hovedregelen om beslagsretten i dekl. § 2-2 i enkelte tilfeller fravikes til fordel for konkursboet. Dette har relevans for vurderingen av hvorvidt det er anledning til å oppstille en selvstendig foreldelsesfrist for konkursboet i enkelte situasjoner, som er tema under oppgavens hoveddel.

¹² Mads Henry Andenæs, *Konkurs*, 3. utgave Oslo 2009 s. 10.

¹³ Mads Henry Andenæs, *Konkurs*, 3. utgave Oslo 2009 s. 21.

¹⁴ HR-2017-33-A.

Et relevant poeng knyttet til avgjørelsen om Forusstranda Næringspark, som vil behandles nærmere i oppgavens hoveddel (punkt 2.3.5), er at boets rett til å overta eiendommene i denne saken var hjemlet i tinglysingsloven § 23. Det kan stilles spørsmål ved om slike spesielle lovhjemler er et absolutt krav for å fravike hovedregelen i dekningsloven, eller om det også bør være mulig å fravike hovedregelen på mer frirettslig grunnlag.

1.4 Foreldelse

1.4.1 Foreldelsesinstituttet og de bakenforliggende hensyn

Kjernen i foreldelsesinstituttet er at en forpliktelse kan falle bort utelukkende fordi det er gått lang tid siden den oppstod.¹⁵ Et slik bortfall av forpliktelser betinger imidlertid særskilt hjemmel i lov.

Det er flere hensyn som begrunner foreldelsesreglene. Et av hovedformålene er at reglene om foreldelse skal sikre en normal avvikling av fordringer innen rimelig tid, for å unngå at det oppstår bevisproblematikk som potensielt kan medføre unødvendige prosesskostnader for partene.¹⁶

En annen tanke bak regelsettet er at skyldneren, etter hvert som tiden går, gis en berettiget forventning om at fordringen ikke vil bli inndrevet. Meningen er at skyldneren på et tidspunkt skal kunne innrette seg med trygghet om at fordringen aldri kan inndrives, slik at vedkommende slipper å sette av penger i påvente av et slikt krav i overskuelig fremtid.¹⁷

Hensynet til skyldneren må imidlertid balanseres opp mot hensynet til fordringshaveren. Foreldelsesreglene innebærer et innhugg i det grunnleggende prinsipp om at avtaler skal holdes og at fordringer skal gjøres opp, og foreldelsesreglene kan derfor ikke i for stor grad stenge for fordringshavers mulighet til å inndrive sitt berettigede krav.¹⁸

De ovennevnte hensyn utgjør viktige faktorer ved tolkning av de ulike lovbestemmelsene om foreldelse. Hensynene vil spille en sentral rolle ved vurderingen av hvorvidt det kan oppstilles en selvstendig foreldelsesfrist for konkursboet i enkelte situasjoner, til tross for at en slik frist

¹⁵ Marte Eidsand Kjørven mfl., *Foreldelse av fordringer*, Oslo 2011 s. 33.

¹⁶ Marte Eidsand Kjørven mfl., *Foreldelse av fordringer*, Oslo 2011 s. 33.

¹⁷ Anne Cathrine Røed, *Foreldelse av fordringer*, 2. utgave Oslo 2004 s. 48.

¹⁸ Anne Cathrine Røed, *Foreldelse av fordringer*, 2. utgave Oslo 2004 s. 46.

ikke hjemles uttrykkelig i lovverket. Samtidig må det på den andre siden tas hensyn til at Høyesterett historisk har lagt stor vekt på forutberegnelighet ved tolkning av foreldelsesreglene, hvilket også vil få betydning for vurderingen som foretas i oppgavens hoveddel.¹⁹

1.4.2 Den alminnelige foreldelsesfrist

Foreldelsesloven oppstiller regler om foreldelse av «fordringer på penger eller andre ytelser», som gjelder såfremt ikke annet er bestemt i lov, jf. fl. § 1.

Den alminnelige foreldelsesfrist er tre år, jf. fl. § 2. Det er verdt å merke seg at Norge opererer med den korteste alminnelige foreldelsesfristen av de nordiske landene.²⁰

Fristens utgangspunkt regnes som hovedregel «fra den dag da fordringshaveren tidligst har rett til å kreve oppfyllelse», jf. fl. § 3 nr. 1. Ved krav som oppstår ved mislighold, løper foreldelsesfristen fra «den dag da misligholdet inntreffer», jf. fl. § 3 nr. 2.

1.4.3 Særskilte foreldelsesfrister

Foruten den alminnelige foreldelsesfristen på 3 år, oppstilles det særskilte frister for krav på bankinnskudd, gjeldsbrev og pengelån, pensjon og underholdsbidrag, kausjon, regress, skadeserstatning og oppreising i fl. §§ 4 til 9.

Av de særskilte fristene har regelen i § 9, som omhandler foreldelse av krav på skadeserstatning, vært trukket frem av Høyesterett i forbindelse vurderingen av foreldelse av konkursboers krav mot styremedlemmer i aksjeselskap. Regelen er derfor av interesse for problemstillingen, og den er gjenstand for nærmere behandling i oppgavens hoveddel.

Bestemmelsen har følgende ordlyd:

«1. Krav på skadeserstatning eller oppreising foreldes 3 år etter den dag da skadelidte fikk eller burde skaffet seg nødvendig kunnskap om skaden og den ansvarlige.»

¹⁹ Rt. 1999 s.1755. Høyesterett uttaler at «I alle fall er det vesentlig at foreldelsesloven gir klare og forutsigbare løsninger».

²⁰ Anne Cathrine Røed, *Foreldelse av fordringer*, 2. utgave Oslo 2004 s. 120. Sverige og Finland opererer med en alminnelig foreldelsesfrist på ti år, mens Danmark har en frist på tjue år.

2. Kravet foreldes likevel seinest 20 år etter at den skadegjørende handling eller annet ansvarsgrunnlag opphørte. (...)»

1.4.4 Tilleggsfrister

I enkelte tilfeller kan fordringshaver påberope seg tilleggsfrister etter reglene i fl. §§ 10 til 13, dersom den alminnelige foreldelsesfristen er utløpt. Tilleggsfristene i § 10 nr. 1 og § 12 nr. 1 regulerer ikke konkursboets foreldelsesfrist direkte, men er likevel av interesse for spørsmålet om foreldelse av konkursboets krav.

Lovens § 10 nr. 1 lyder at:

«1. Dersom fordringshaveren ikke har gjort fordringen gjeldende fordi han manglet nødvendig kunnskap om fordringen eller skyldneren, inntreer foreldelse tidligst 1 år etter den dag da fordringshaveren fikk eller burde skaffet seg slik kunnskap.

(...)

4. Foreldelsesfristen kan ikke forlenges etter denne paragraf med mer enn til sammen 10 år. Fristene i § 9 nr. 2 for krav på skadeserstatning m.m. kan ikke forlenges etter nærværende paragraf. Ellers gjelder paragrafen for andre frister og tilleggsfrister etter denne lov.»

Umiddelbart kan bestemmelsen se ut til å løse problemet med foreldelse av konkursboets krav mot styremedlemmer i aksjeselskap, i de tilfeller hvor konkursboet ikke har hatt kjennskap til fordringen før foreldelsesfristen er utløpt. Så enkelt er det imidlertid ikke. Ettersom konkursboets krav er avledet fra selskapets krav, jf. dekl. § 2-2, er det selskapet som er «fordringshaveren» bestemmelsen henviser til. Så lenge selskapet (aksjeeierne) har hatt kjennskap til kravet mot styremedlemmet, men har valgt å la være å håndheve dette, kan ikke tilleggsfristen i fl. § 10 nr. 1 komme boet til unnsetning, med mindre man gir bestemmelsen utvidet anvendelse. Hvorvidt det er anledning til å gi bestemmelsen slik utvidet anvendelse er gjenstand for vurdering i oppgavens hoveddel.

Av lovens § 12 nr. 1 fremgår det at:

«Når fordringen tilkommer: (...)

b) upersonlig rettshaver, så som aksjeselskap, allmennaksjeselskap, lag eller stiftelse – mot medeier eller medlem av organ for rettshaveren, inntreter foreldelse for ansvar vedkommende har pådratt seg i denne egenskap, tidligst 1 år etter at vervet er opphørt. Er rette vedkommende som kan gjøre kravet gjeldende på fordringshaverens vegne, før vervets opphør blitt kjent med de omstendigheter som kravet grunnes på, løper fristen fra dette tidligere tidspunkt. Regelen gjelder også forholdet mellom konkursskyldneren og boets organer.»

Dersom selskapet selv ikke har hatt kjennskap til styreansvarskravet mot sitt eget styremedlem før den alminnelige foreldelsesfristen har løpt ut, får selskapet – og dermed også konkursboet – minst ett års frist etter styrevervets opphør til å gjøre fordringen gjeldende. Heller ikke denne regelen kan imidlertid gi konkursboet forlenget foreldelsesfrist, i de tilfeller hvor selskapet har hatt kjennskap til kravet mot styremedlemmet mens vedkommende hadde verv, men bevisst valgt å ikke håndheve dette. Bestemmelsen forutsetter nettopp at rette vedkommende som kan gjøre krav på selskapets vegne, ikke har vært kjent med omstendighetene kravet bygger på. De problematiske tilfellene, hvor selskapet ikke har hatt noen interesse i å fremme kravet, reguleres derfor ikke av bestemmelsen.

Når det gjelder bestemmelsens siste setning, som lyder at regelen også gjelder for «forholdet mellom konkursskyldneren og boets organer», peker dette på et eventuelt krav skyldneren/konkursboet måtte ha mot bobestyrer eller medlemmer av bostyret som følge av feil ved bobehandlingen.²¹ Lovgiver har altså ikke ment å gi noen selvstendig foreldelsesfrist for boet ved denne tilføyelsen.

²¹ Ot.prp. nr. 38 (1977-78) om Lov om forelding av fordringer s. 65.

2 Kan det i enkelte tilfeller oppstilles en selvstendig foreldelsesfrist for konkursboet?

2.1 Foreldelsesfristen for konkursboet ved krav etter aksjeloven § 2-19

2.1.1 Presentasjon av aksjeloven § 2-19

Aksjeloven § 2-19 lyder at:

«Styrets medlemmer og revisor eller finansforetak som har avgitt bekreftelse etter § 2-18 annet ledd, er solidarisk ansvarlig for det som måtte mangle av aksjeinnskudd som i meldingen til Foretaksregistret er oppgitt og bekreftet innbetalt eller gjort opp på annen måte. Dette gjelder selv om det ikke er voldt skade.»

Ansvaret etter bestemmelsen er objektivt, og direkte knyttet til kravet om at aksjeinnskudd skal være bekreftet ytt fullt ut før selskapet meldes til Foretaksregistret, jf. asl. § 2-18 første og annet ledd.²² Konsekvensen for styremedlemmet ved brudd på dette såkalte garantiansvaret, er solidarisk erstatningsansvar med revisor for det manglende beløpet.

Formålet med reglene om garanti- og erstatningsansvar for aksjeinnskudd etter § 2-19, er beskyttelse av kreditorinteressene. Ettersom aksjeeiernes ansvar overfor selskapets kreditorer som den klare hovedregel er begrenset til selskapets bundne aksjekapital, er det spesielt viktig for kreditorene å ha trygghet for at selskapet i det minste innehar hele den aksjekapital som er opplyst i vedtektene.²³

2.1.2 Lovreglene om foreldelse av krav som følge av brudd på asl. § 2-19

Et erstatningskrav som følge av brudd på asl. § 2-19 tilhører aksjeselskapet, og dersom selskapet går konkurs, overtas kravet som tidligere nevnt av selskapets konkursbo etter regelen i dekl. § 2-2.

²² Tore Bråthen, Rettsdata.no, note 221 til aksjeloven § 2-19.

<https://min.reettsdata.no/#/Dokument/gL19970613z2D44z2EK2z2EIII?noteid=gN19970613z2D44z2E221>

²³ Tore Bråthen, *Selskapsrett*, 3. utgave Oslo 2008 s. 56.

Ettersom konkursboets krav er avledet fra selskapets krav, er utgangspunktet at konkursboet må forholde seg til de foreldelsesfrister som gjelder for selskapet.

Selskapets erstatningskrav etter § 2-19 foreldes som hovedregel tre år fra den dag selskapet tidligst hadde rett til å kreve å få erstatning, jf. fl. § 3 jf. § 2. Dersom selskapet først får kjennskap til kravet på et senere tidspunkt, kommer tilleggsfristen i § 10 nr. 1 til anvendelse, slik at foreldelse inntreffer tidligst ett år etter den dagen selskapet fikk eller burde skaffet seg kunnskap om erstatningskravet.

Gitt at selskapet på et tidspunkt har fått kjennskap til sitt erstatningskrav mot styremedlemmet eller revisor, men av ulike grunner har unnlatt å forfølge dette, kan foreldelsesfristen fort løpe ut før selskapet eventuelt senere går konkurs. Når konkursboet oppdager at hele eller deler av aksjekapitalen i selskapet mangler, og at selskapet som følge av dette har hatt et erstatningskrav mot et eller flere av sine styremedlemmer eller revisor, kan reglene i foreldelsesloven og dekningsloven lett fremstå som urimelig strenge overfor kreditorfellesskapet.

Problemstillingen som er skissert ovenfor ble satt på spissen i den såkalte «Sedal-saken» som ble ført for Høyesterett i 2007. Dommen har sentral betydning som en av de få rettskildene på området.

2.1.3 Analyse av Rt. 2007 s. 220 (Sedal-dommen)

Saken gjaldt foreldelse av krav om erstatning for manglende aksjeinnskudd etter asl. § 2-19. Partene i saken var Kristiansand Dataopplæring AS, dets konkursbo, på den ene siden mot Jan Erik Sedal, Revisjon og Rådgivning AS, på den andre siden.²⁴

Selskapets revisor hadde 4. september 2000 avgitt erklæring til Foretaksregistret om at aksjekapitalen i IT-Akademiet Kristiansand AS (senere Kristiansand Dataopplæring AS) på kr 500 000 var innbetalt kontant til selskapet, jf. asl. § 2-18 annet ledd. Realiteten var imidlertid at aksjekapitalen, som var tegnet i sin helhet av IT-Akademiet Oslo AS, ble innbetalt til et annet selskap ved navn IT-Akademiet Agder AS, som vederlag for verdier knyttet til

²⁴ Rt. 2007 s. 220 avsnitt (1) til (7).

virksomheten. Aksjekapitalen var med andre ord ikke innbetalt til rett selskap overhodet, slik revisor feilaktig hadde bekreftet.

Etter å ha blitt dømt til å betale erstatning i Asker og Bærum tingrett, anket revisoren saken videre til Borgarting lagmannsrett. Lagmannsretten avsa dom for frifinnelse, med begrunnelse om at et eventuelt krav var foreldet fordi det hadde gått over tre år siden revisor hadde utstedt sin uriktige erklæring, jf. fl. § 2 jf. § 3.

Konkursboet anket etter dette saken opp til Høyesterett, med anførsel om at lagmannsretten feilaktig hadde identifisert konkursboet med det konkursrammede selskapet, og at konkursboets krav mot revisoren var et selvstendig krav utenfor kontrakt som ble foreldet etter fl. § 9. Det ble videre anført at foreldelsesfristen for konkursboet derfor tidligst hadde begynt å løpe ved konkursåpningen, da dette var det absolutt tidligste tidspunkt boet hadde mulighet til å få kjennskap til kravet.

Saken er relevant for oppgavens tema, fordi Høyesterett vurderer om det er anledning til å oppstille en selvstendig frist for konkursboet ved krav etter asl. § 2-19. Til tross for at denne saken konkret gjaldt ansvar for revisor og ikke et styremedlem, har Høyesterett senere slått fast at resultatet hva gjelder foreldelsesfristen for konkursboet gjelder tilsvarende for krav mot styremedlemmer etter bestemmelsen, nettopp fordi de samme hensyn som begrunner avgjørelsen gjør seg gjeldende uavhengig av om det er revisor eller et styremedlem som har opptrådt ansvarsbetingende. At avgjørelsen gjelder tilsvarende for krav mot styremedlemmer ble blant annet slått fast av Høyesterett i Finance Credit-dommen, som behandles nærmere under punkt 2.2.

Høyesteretts flertall i Sedal-saken, bestående av dommerne Flock, Rieber-Moen, Endresen og Bruzelius, åpner sin redegjørelse med å peke på forskjellene mellom reglene i fl. § 2 jf. § 3 og den særskilte regelen i fl. § 9. Det uttales at det avgjørende for hvilken bestemmelse som kommer til anvendelse, er om kravet har bakgrunn i et kontraktsforhold eller ikke, slik det følger av ordlyden i fl. §§ 3 og § 9 nr. 3.²⁵

Det slås raskt fast at oppdraget revisor og styremedlemmer har for et aksjeselskap har sin bakgrunn i avtale, og at foreldelsesfristen derfor etter loven tar til å løpe for selskapet fra det tidspunkt den uriktige bekreftelsen av aksjeinnskuddet er et faktum, jf. fl. § 2 jf. § 3. Deretter

²⁵ Rt. 2007 s. 220 avsnitt (39) flg.

vises det til koblingen til dekl. § 2-2, og at lagmannsretten la til grunn at konkursboet ikke kunne komme i en bedre rettslig posisjon enn selskapet selv. I motsetning til lagmannsretten, avslutter imidlertid ikke Høyesterett sin vurdering ved dette.

Flertallet peker på generelt grunnlag på at de ansvarlige styremedlemmer i selskapet ofte vil «ha en slik innflytelse på selskapets disposisjoner at det ikke blir aktuelt å fremsette et krav etter § 2-19», og at selskapets krav ved en senere konkurs derfor vil foreldes dersom virksomheten blir holdt gående i mer enn tre år etter at kravet oppsto, nettopp fordi ingen i denne perioden vil «ha interesse av å gjøre kravet gjeldende på selskapets vegne».²⁶

Etter å ha skissert problemstillingen - nemlig at selskapet som følge av koblingen mellom reglene i foreldelsesloven og dekningsloven i realiteten selv kan bestemme fritt hvorvidt styremedlemmer og revisor skal holdes ansvarlig eller ikke - beveger flertallet seg inn i en vurdering av hensynet bak regelen i asl. § 2-19. Med henvisning til aksjelovens forarbeider slås det fast at regelen i asl. § 2-19 er gitt «i første rekke av hensyn til kreditorene».²⁷

Retten vurderer det deretter slik at formålet bak regelen i asl. § 2-19 «bare vil bli ivaretatt i meget begrenset omfang dersom kreditorene i en situasjon som den foreliggende ved konkurs skulle være henvist til å tre inn i det som på konkurstidspunktet var selskapets krav etter § 2-19».²⁸

På bakgrunn av nevnte formålsbetraktninger følger deretter flertallets konklusjon: «Ut fra det formål bestemmelsen har og de reelle hensyn som synes å være til stede, er jeg kommet til at kreditorfellesskapet i dette tilfellet, hvor selskapets interesser ikke har kunnet bli ivaretatt, må kunne fremme kravet etter § 2-19 på selvstendig basis».²⁹

I dommens påfølgende avsnitt presiseres det at konklusjonen innebærer at konkursboet innrømmes en foreldelsesfrist etter fl. § 9, til tross for at et krav etter § 2-19 «normalt ikke kan sies å være noe egentlig erstatningskrav».³⁰ Foreldelsesfristen for boet kan etter regelen i fl. § 9 tidligst løpe fra tidspunktet for konkursåpningen.

²⁶ Rt. 2007 s. 220 avsnitt (44) flg.

²⁷ Ot.prp. nr. 36 (1993-1994) Om lov om aksjeselskaper side 45.

²⁸ Rt. 2007 s. 220 avsnitt (46).

²⁹ Rt. 2007 s. 220 avsnitt (47).

³⁰ Rt. 2007 s. 220 avsnitt (48).

Høyesterett konstruerer ved dette en selvstendig foreldelsesfrist for konkursboet etter fl. § 9, med henvisning til reelle hensyn og formålsbetraktninger. En slik selvstendig frist kan ikke utledes av lovverket. Resultatet er ikke bare nyskapende - det strider også mot foreldelsesreglene samt beslagsrettens grunnleggende prinsipp om at kreditor ikke får større rett enn debitor selv hadde.

Avgjørelsen ble avsagt med dissens 4-1. Mindretallets votum, som presenteres nærmere under oppgavens neste punkt, inneholder flere argumenter som trekker i retning av at resultatet i saken er feil.

2.1.4 Et kritisk blikk på avgjørelsen i Rt. 2007 s. 220. Mindretallets begrunnelse

Mindretallet i Sedal-dommen består av dommer Lund, som i likhet med lagmannsretten konkluderer med at boets krav er foreldet. Begrunnelsen er relativt kort, men inneholder tunge argumenter som taler mot en selvstendig frist for boet.

Med henvisning til konkursboets anførsel om at det må oppstilles en tilleggsfrist for boet, uttaler dommer Lund følgende: «Etter min mening kan reelle hensyn tilsi at det gis regler om slike tilleggsfrister, men foreldelsesloven er utpreget positivrettslig, og gir lite rom for supplerings på frirettslig grunnlag».³¹

Dommer Lund er ikke alene om en slik oppfatning når det kommer til tolkningen av foreldelseslovens regler. Hensynet til lovens positivrettslige karakter har historisk blitt trukket frem i Høyesterett som et argument mot utvidende tolkning av foreldelseslovens bestemmelser. Det kan i denne sammenheng blant annet vises til avgjørelsen i Rt. 1999 s. 1755, hvor Høyesterett uttalte at «I alle fall er det vesentlig at foreldelsesloven gir klare og forutsigbare løsninger, og jeg ser ikke grunnlag for ved tolkning å komme frem til noen særregel om utgangspunktet for foreldelsesfristen».³²

På bakgrunn av nevnte uttalelser, både fra mindretallet og fra Høyesterett i tidligere avgjørelser, er det i alle fall grunn til å stille spørsmålsteget ved hvorfor flertallet i Sedal-

³¹ Rt. 2007 s. 220 avsnitt (64).

³² Rt. 1999 s. 1755 på s. 1760.

dommen ikke en gang nevner forholdet til for eksempel forutberegnelighetshensyn i sin begrunnelse.

En bestemmelse flertallet også synes å utelate fra sin vurdering, er dekl. § 2-2.

Oppkonstruksjon av en selvstendig frist for konkursboet betinger at man setter til side beslagsrettens grunnleggende prinsipp om kreditorfellesskapets avledede rettigheter. Det må anses som en svakhet ved flertallets begrunnelse at heller ikke forholdet til denne bestemmelsen er problematisert, all den tid både lagmannsretten og mindretallet viser til dekningsloven som argument mot en selvstendig frist for boet.

2.1.5 Oppsummering av rettstilstanden knyttet til foreldelse av konkursboers krav etter asl. § 2-19

Som følge av Høyesteretts avgjørelse i Rt. 2007 s. 220, må rettstilstanden knyttet til foreldelse av konkursboers krav etter asl. § 2-19 anses å være avklart til fordel for kreditorfellesskapet. Per dags dato kan det derfor trolig oppstilles en selvstendig foreldelsesfrist for konkursboet etter fl. § 9 ved krav som følge av brudd på asl. § 2-19, i de tilfeller hvor selskapet selv ikke har hatt interesse av å forfølge dette kravet.

Resultatet er ikke uproblematisk sett hen til hensynene bak foreldelsesreglene, som av flertallet ble satt til side uten nærmere vurdering. En så klar avgjørelse fra Høyesterett som Sedal-dommen representerer kan likevel vanskelig fravikes, med mindre Høyesterett eller lovgiver selv tar grep for å endre den nå etablerte rettstilstanden.

Hvilken rekkevidde avgjørelsen har for foreldelse av konkursboers krav etter øvrige ansvarsbestemmelser i aksjeloven, er gjenstand for nærmere vurdering under oppgavens punkt 2.2 og 2.3.

2.2 Foreldelsesfristen for konkursboet ved krav etter aksjeloven § 17-1

2.2.1 Presentasjon av aksjeloven § 17-1

Aksjeloven § 17-1 har følgende ordlyd:

«Selskapet, aksjeeier eller andre kan kreve at daglig leder, styremedlem, medlem av bedriftsforsamlingen, gransker eller aksjeeier erstatter skade som de i den nevnte egenskap forsettlig eller uaktsomt har voldt vedkommende».

Bestemmelsen lovfester et alminnelig uaktsomhetsansvar for tap som påføres selskapet. Ansvarret retter seg blant annet mot selskapets styremedlemmer, hvilket er bakgrunnen for at bestemmelsen omtales som en alminnelig hjemmel for styreansvarskrav. Den ansvarsbetingende handling eller unnlåtelse må ha tilknytning til skadevolders selskapsrettslige egenskap eller funksjon.³³

Sammenliknet med for eksempel bestemmelsen i asl. § 2-19, som utelukkende omhandler ansvar tilknyttet manglende innbetaling av aksjeinnskudd, gir asl. § 17-1 en vid ansvarsbestemmelse som omfatter en rekke ulike subjekter og handlinger.

2.2.2 Lovreglene om foreldelse av krav som følge av brudd på asl. § 17-1

Til forskjell fra krav som følge av brudd på asl. § 2-19, kan krav etter asl. § 17-1 tilhøre flere enn bare aksjeselskapet selv. Etter ordlyden kan både «selskapet, aksjeeier eller andre» reise søksmål etter bestemmelsen. Med hensyn til oppgavens tema rettes oppmerksomheten utelukkende til de tilfeller hvor det er selskapet selv som er innehaver av erstatningskravet.

Ettersom et styreansvarskrav etter asl. § 17-1 anses å springe ut av en kontrakt mellom aksjeselskapet og det aktuelle styremedlemmet, foreldes selskapets krav etter den alminnelige foreldelsesfrist i fl. § 2 jf. § 3.^{34 35} Dersom selskapet går konkurs er derfor utgangspunktet, som tidligere redegjort for under punkt 2.1.2, at selskapets konkursbo overtar kravet etter regelen i dekl. § 2-2.

Tilsvarende problemstilling som skissert under punkt 2.1.2 om foreldelse av krav etter asl. § 2-19 overfor, kan derfor også tenkes å oppstå i relasjon til styreansvarskrav etter asl. § 17-1. Ulike omstendigheter kan på samme måte medføre at selskapet ikke er interessert i å forfølge erstatningskrav mot egne styremedlemmer. Den klassiske situasjonen er at styremedlemmet som har handlet uaktsomt er i familie med aksjeeier, er venn med aksjeeier, eller rett og slett

³³ Hugo Matre, Rettsdata.no, note 2657 til asl. § 17-1.

<https://min.retsdata.no/#/Dokument/gL19970613z2D44z2EK17?noteid=gN19970613z2D44z2E2657>

³⁴ Kristin Normann Aarum, *Styremedlemmers erstatningsansvar i aksjeselskaper*, Oslo 1994 s. 291.

³⁵ Både flertallet og mindretallet i Rt. 2008 s. 833 legger til grunn at selskapets krav etter asl. § 17-1 foreldes etter fl. § 2 jf. § 3.

er aksjeeier selv. Erstatningskrav kan i slike situasjoner bli liggende i mange år før konkurs i selskapet inntreffer, hvilket medfører at selskapets kreditorer i utgangspunktet kan se langt etter pengene fra erstatningsoppjøret.

Til tross for den klare løsningen som følger av foreldelsesloven sammenholdt med dekningsloven, har Høyesterett også for krav etter asl. § 17-1 vurdert om konkursbo skal innrømmes en selvstendig foreldelsesfrist i enkelte tilfeller.

Høyesterett landet imidlertid på et annet resultat for foreldelse av krav etter asl. § 17-1, enn det de gjorde for krav etter asl. § 2-19 i Sedal-saken.

2.2.3 Analyse av Rt. 2008 s. 833 (Finance Credit-dommen)

Partene i saken var Finance Credit AS, dets konkursbo, mot tidligere deleier og styremedlem i selskapet. Spørsmålet i saken var om et eventuelt erstatningskrav mot styremedlemmet etter asl. § 17-1 ville være foreldet.

Grunnlaget for det mulige erstatningskravet mot styremedlemmet var at det på høstparten 2002 ble avdekket en rekke økonomiske misligheter foretatt i regi av styret i selskapet, som til sammen hadde påført Finance Credit AS tap i 50-millioners klassen før det ble åpnet konkurs. De øvrige styremedlemmene inngikk forliksavtaler, og var derfor ikke parter i saken som gikk for Høyesterett.

Det var enighet mellom partene om at selskapets mulige krav etter asl. § 17-1 var foreldet, uavhengig av om det var fl. § 2 jf. § 3 eller fl. § 9 som kom til anvendelse. Både flertallet og mindretallet av Høyesteretts dommere uttalte i denne forbindelse at selskapets krav etter deres mening var foreldet etter reglene i fl. § 2 jf. § 3 jf. tilleggsfristen i § 10 nr. 1, ettersom det kan sies å foreligge et kontraktsforhold mellom selskapet og dets styremedlemmer.³⁶

Hovedspørsmålet i saken var på denne bakgrunn hvorvidt det kunne oppstilles en selvstendig foreldelsesfrist for konkursboet, slik at boet likevel kunne kreve inn pengene.

Høyesteretts flertall i saken bestod av dommer Gussgard, Kaasen, Utgård og Gjølstad.

Mindretallet bestod av dommer Skoghøy. Ingen av dommerne i saken deltok i den ovennevnte Sedal-saken som gikk for Høyesterett året før.

³⁶ Rt. 2008 s. 833 avsnitt (68) (flertallets uttalelse) og (94) (mindretallets uttalelse).

Som argument for en selvstendig frist, viste konkursboet naturlig nok til avgjørelsen i Sedal-saken samt reelle hensyn. Det ble pekt på den sentrale likheten mellom sakene, nemlig at selskapet ikke hadde hatt noen interesse i å forfølge kravet sitt selv, fordi samtlige av styremedlemmene i Finance Credit AS var eiere i morselskapet Finance Credit Norge ASA. Videre ble det også fremhevet at det i Sedal-saken ble lagt stor vekt på at asl. § 2-19 tok sikte på å tjene kreditorenes interesser, hvilket også er et sentralt formål bak asl. § 17-1.³⁷

På vegne av styremedlemmet ble det på den andre siden anført at et selvstendig krav for boet ville stride mot deknl. § 2-2 om boets beslagsrett, og at dommen i Sedal-saken er svakt begrunnet nettopp fordi retten ikke drøfter hvordan resultatet lar seg forene med dekningslovens regler. Det ble videre anført at dommen i Sedal-saken uansett ikke kan strekkes lenger enn til å gjelde ansvar etter asl. § 2-19 i den konkrete situasjonen saken gjaldt, og at de reelle hensyn som taler for en selvstendig frist er svakere etter asl. § 17-1.³⁸

Både flertallet og mindretallet av dommerne i saken foretar inngående vurderinger av problemstillingen, som går over mange sider. Begrunnelsene er gjennomgående vesentlig mer utfyllende enn begrunnelsene i Sedal-saken, hvilket vil være et poeng under vurderingen av avgjørelsenes rekkevidde som er tema under oppgavens punkt 2.3.

Med henvisning til begrunnelsen i Sedal-saken, peker førstvoterende dommer Gussgard innledningsvis på vegne av flertallet på at: «Vår sak kan sammenlignes med Sedal-saken for så vidt som FCs interesser i å fremme sak mot et styremedlem ikke kunne bli ivaretatt, slik partskonstellasjonene var. (...) Jeg er enig i at det i en slik situasjon er mye som taler for at kreditorfellesskapet bør ha en viss mulighet til å fremme krav, uten å bli møtt med at kravet på selskapets hånd er foreldet. Spørsmålet er likevel om en regel som gir boet et selvstendig krav bør etableres på ulovfestet grunnlag, eller om temaet bør undergis en nærmere vurdering av lovgiver.»³⁹

Deretter følger det flere argumenter som i første rekke taler mot å oppstille en selvstendig frist for konkursboet. Hovedargumentene fremstilles i det følgende.

For det første trekkes det frem at det er store forskjeller mellom ansvarsbestemmelsene i asl. §§ 2-19 og 17-1, som gjør det problematisk å gi begrunnelsen i Sedal-saken videre

³⁷ Rt. 2008 s. 833 avsnitt (25) til (27).

³⁸ Rt. 2008 s. 833 avsnitt (41) til (42).

³⁹ Rt. 2008 s. 833 avsnitt (72).

anvendelse: «I Sedal-dommen ble det særlig lagt vekt på interessefellesskapet og at kravet gjaldt aksjekapital. I vår sak gjelder det krav etter den alminnelige culperegelen, og slike krav kan ha ulik karakter og være begrunnet i høyst forskjellige ansvarsforhold. Dersom boet skulle ha et selvstendig krav etter § 17-1, ville det omfatte en rekke situasjoner som det er vanskelig å ha full oversikt over.»⁴⁰

For det andre bemerkes det at forarbeidene til foreldelsesloven av 1979 viser tilbakeholdenhet med hensyn til å gi konkursboet utvidet foreldelsesfrist.⁴¹ Nevnte forarbeidsuttalelser behandles nærmere under oppgavens punkt 2.3.

Tredje argument mot en selvstendig foreldelsesfrist for boet er den potensielt maksimale lengden på foreldelsesfristen. Dersom man gir boet en selvstendig foreldelsesfrist etter fl. § 9, jf. Sedal-dommen, kan fristen forlenges i maksimalt 20 år fra den skadegjørende handling. Konsekvensen av dette er at styremedlemmer potensielt kan bli stilt til ansvar for handlinger som ligger svært langt tilbake i tid. Selskapets krav etter fl. § 2 jf. § 3 kan til sammenlikning kun forlenges i maksimalt 10 år fra den skadegjørende handling, jf. fl. § 10 nr. 4.⁴²

Siste argument som ifølge flertallet tillegges «en viss betydning» i retning mot selvstendig frist, er at asl. § 17-1 åpner for at en kreditor på egen hånd kan forfølge sitt krav om erstatning mot et styremedlem. Det refereres her til bestemmelsens ordlyd om at «selskapet, aksjeeier eller andre» kan fremsette krav. Enkeltkreditorene har følgelig en mulighet til selv å innkreve pengene ved søksmål før konkursåpning. Med henvisning til bestemmelsens forarbeider, presiseres det imidlertid at det er *enkeltkreditorer* som etter bestemmelsen gis rett til å reise et selvstendig krav, og ikke konkursboet. Ettersom konkursboet og enkeltkreditorene er ulike rettssubjekter, uttales det at konkursboet heller ikke bør ha rett til å reise krav på vegne av disse enkeltkreditorene.⁴³

Med bakgrunn i ovennevnte argumenter konkluderer flertallet med at boets krav er foreldet, og at spørsmålet om et selvstendig krav for konkursboer ved ansvar etter § 17-1 bør overlates til lovgiver.⁴⁴

⁴⁰ Rt. 2008 s. 833 avsnitt (73).

⁴¹ Ot.prp. nr. 38 (1977-1978) om Lov om forelding av fordringer.

⁴² Rt. 2008 s. 833 avsnitt (80).

⁴³ Rt. 2008 s. 833 avsnitt (84).

⁴⁴ Rt. 2008 s. 833 avsnitt (85).

2.2.4 Mindretallets begrunnelse i Rt. 2008 s. 833 – et alternativt syn på saken

Dommer Skoghøy presenterer et helt annet og alternativt syn enn flertallet i saken, og konkluderer med at konkursboet kan reise et erstatningskrav som ikke er foreldet.

Konklusjonen er imidlertid ikke begrunnet i at Skoghøy mener det kan oppstilles en selvstendig frist for boet på tilsvarende måte som i Sedal-saken. Konklusjonen bygger på et syn om at konkursboer kan reise krav på vegne av enkeltkreditorene – og ikke bare på boets egne vegne. Ettersom en slik løsning ligger på siden av oppgavens tema, og den for øvrig ikke fikk støtte fra noen av de øvrige dommerne i saken, vil ikke denne alternative løsningen behandles nærmere i oppgaven.

Skoghøy kommer imidlertid med noen interessante uttalelser rundt adgangen til å oppstille en selvstendig frist for konkursboet på veien til sitt resultat, som gir verdifulle bidrag til vurderingen i oppgaven.

I relasjon til spørsmålet om en selvstendig foreldelsesfrist til fordel for konkursboer med hjemmel i fl. § 9, uttaler han følgende: «Hvis boet bare kan kreve erstatning for *selskapets tap*, reguleres foreldesspørsmålet av foreldelsesloven § 3 jf. § 10 nr. 1. Konkursboet trer i så fall inn i det erstatningskrav som selskapet kunne ha gjort gjeldende, og den omstendighet at selskapet er gått konkurs, medfører ikke at det begynner å løpe noen ny frist. Med den utforming foreldelsesloven har fått, finnes det heller ikke grunnlag for å innvilge boet noen tilleggsfrist.»⁴⁵ Skoghøy viser videre til forarbeidene til 1979-loven for å underbygge sin uttalelse, og disse forarbeidsuttalelsene vil behandles nærmere under oppgavens punkt 2.3.

Uttalelsen viser at Skoghøy er uenig i løsningen som ble skissert av flertallet av dommerne i Sedal-saken året før.

⁴⁵ Rt. 2008 s. 833 avsnitt (94).

2.2.5 Oppsummering av rettstilstanden knyttet til foreldelse av konkursboers krav etter asl. § 17-1

Gode grunner taler for at konkursboet bør innrømmes en selvstendig foreldelsesfrist ved krav som følge av brudd på asl. § 17-1, dersom det foreligger et interessefellesskap som gjør at selskapet ikke har forfulgt sitt krav før foreldelsesfristens utløp.

Når verken lovgiver eller Høyesterett åpner for en slik selvstendig foreldelsesfrist for konkursboet ved krav etter asl. § 17-1, kommer imidlertid selv de sterkeste rimelighetshensyn til kort.

Rettstilstanden hva gjelder foreldelse av konkursboers krav etter asl. § 17-1 må derfor anses som klarlagt. Boets krav avledes av selskapets krav - som foreldes etter reglene i fl. § 2 jf. § 3, med eventuell tilleggsfrist etter fl. § 10 nr. 1.

Som følge av de ulike resultatene i Finance Credit-saken og Sedal-saken, er situasjonen per dags dato at konkursboet har mulighet til å forfølge et erstatningskrav etter asl. § 2-19, til tross for at foreldelsesfristen er utløpt for selskapet, mens et erstatningskrav etter asl. § 17-1 er tapt for boet i samme situasjon. Dette vil være gjenstand for nærmere behandling under punkt 2.3.

Satt på spissen betyr dette at konkursboers erstatningskrav mot styremedlemmer som følge av manglende aksjeinnskudd - som kan forankres både i asl. §§ 2-19 og 17-1 - foreldes på vidt forskjellige tidspunkter, avhengig av hvilken hjemmel som påberopes. Dersom lovgiver hadde lagt til rette for en generell tilleggsfrist for boet, uavhengig av ansvarshjemmel, hadde man unngått slike tilfeldige utslag.⁴⁶

Lovgiver har fått oppfordringer fra både Høyesterett og av teoretikere til snarest å komme på banen for å regulere spørsmålet om foreldelse av konkursboets krav i situasjoner som disse.⁴⁷

⁴⁸ Til tross for nevnte oppfordringer, som er fremmet tilbake i år 2008, har lovgiver fremdeles ikke tatt grep. Man skal være forsiktig med å utlede for mye av lovgivers tilbakeholdenhet,

⁴⁶ Hugo Matre, «Foreldelse av styreansvar», *Lov og Rett Nr. 07 2008* s. 385-386.
https://www.idunn.no/lor/2008/07/foreldelse_av_styreansvar.

⁴⁷ Rt. 2008 s. 833 avsnitt (85) og (109).

⁴⁸ Hugo Matre, «Foreldelse av styreansvar», *Lov og Rett Nr. 07 2008* s. 385-386 siste setning.

men det kan stilles spørsmål ved om ikke lovgivers manglende initiativ kan være et signal om at rettstilstanden bør forbli slik den er etter någjeldende lovverk.

2.3 Foreldelsesfristen for konkursboet ved krav etter aksjeloven § 3-7

2.3.1 Presentasjon av aksjeloven § 3-7

Aksjeloven § 3-7 regulerer konsekvensene av ulovlige utdelinger fra selskapet, og har følgende ordlyd:

«(1) Har det skjedd utdeling fra selskapet i strid med bestemmelsene i loven, skal mottakeren tilbakeføre det som er mottatt. (...)

(2) Den som på selskapets vegne medvirker til en beslutning om eller gjennomføring av ulovlig utdeling, og som forsto eller burde ha forstått at utdelingen er ulovlig, er ansvarlig for at utdelingen blir tilbakeført til selskapet. Ansvarret kan lempes etter lov om skadeserstatning § 5-2.»

Krav etter bestemmelsen kan enten fremmes av styret i selskapet, selskapets konkursbo eller enkeltforfølgende kreditorer.⁴⁹

Bestemmelsens første ledd gir anvisning på et tilbakeføringskrav rettet mot mottaker av den ulovlige utdelingen, mens bestemmelsens annet ledd gir anvisning på et tilbakeførings-/erstatningskrav rettet mot den som via beslutning eller gjennomførelse har medvirket til den ulovlige utdelingen på selskapets vegne.⁵⁰

Både tilbakeføringskravet etter første ledd og erstatningskravet etter annet ledd, kan etter forholdene tenkes rettet mot et eller flere av selskapets styremedlemmer.

⁴⁹ Tore Bråthen, Rettsdata.no, note 302 til asl. § 3-7.

<https://min.rettsdata.no/#/Dokument/gL19970613z2D44z2EK3?noteid=gN19970613z2D44z2E2657,gN19970613z2D44z2E302>

⁵⁰ Tore Bråthen, Rettsdata.no, note 303 til asl. § 3-7.

<https://min.rettsdata.no/#/Dokument/gL19970613z2D44z2EK3?noteid=gN19970613z2D44z2E2657,gN19970613z2D44z2E303>

2.3.2 Lovreglene om foreldelse av krav som følge av brudd på asl. § 3-7

Selskapets krav etter asl. § 3-7 foreldes etter den alminnelig foreldelsesfristen i fl. § 2 jf. § 3, og fristen starter å løpe på det tidspunkt selskapet tidligst hadde rett til å kreve oppfyllelse.⁵¹ Utgangspunktet er som tidligere fremholdt at konkursboets krav er avledet fra selskapets krav, og at boet derfor må forholde seg til tilsvarende foreldelsesfrist som løper for selskapet, jf. dekl. § 2-2.

Det ansvarsbestemmelsene i henholdsvis asl. §§ 2-19 og 17-1 og 3-7 har til felles, er at interessekonflikten mellom selskapet og konkursboet kan oppstå etter samtlige av bestemmelsene. Et eksempel på en interessekonflikt som kan oppstå i forbindelse med brudd på asl. § 3-7, er at en av selskapets styremedlemmer har medvirket til ulovlig utdeling fra selskapet til fordel for en av de øvrige styremedlemmene. Dersom disse styremedlemmene sammen har bestemmende innflytelse over generalforsamlingen i selskapet, kan de i en slik situasjon sørge for at selskapet ikke forfølger tilbakeførings-/erstatningskravet før det er foreldet.

Til forskjell fra bestemmelsene i asl. §§ 2-19 og 17-1, har ikke Høyesterett tatt stilling til hvorvidt konkursboet kan innrømmes en selvstendig foreldelsesfrist i enkelte tilfeller ved brudd på asl. § 3-7, på tilsvarende måte som i Sedal-saken og Finance Credit-saken. Per dags dato finnes det heller ikke rettskraftig underrettspraksis som kan belyse problemstillingen. Spørsmålet om det kan oppstilles en selvstendig foreldelsesfrist for konkursboet ved brudd på asl. § 3-7, er derfor foreløpig et uavklart spørsmål i rettspraksis.

Utfordringen videre blir å vurdere hvilke argumenter som taler for og imot en selvstendig foreldelsesfrist for konkursboet i tilfeller av ulovlig utdeling etter asl. § 3-7, og deretter fastslå hva som ut fra rettskildebildet på området må anses å være gjeldende rett med hensyn til denne problemstillingen i dag.

⁵¹ Tore Bråthen, Rettsdata.no, note 304 til asl. § 3-7, med henvisning til avgjørelsen i Rt. 1998 s. 1042. <https://min.retsdata.no/#/Dokument/gL19970613z2D44z2EK3?noteid=gN19970613z2D44z2E2657,gN19970613z2D44z2E304>

2.3.3 Forarbeidene til foreldelsesloven

Ettersom spørsmålet om en selvstendig foreldelsesfrist for boet ved krav etter asl. § 3-7 verken er løst i lovverket eller i rettspraksis, er forarbeidene til foreldelsesloven et naturlig utgangspunkt for den videre vurderingen.

Det er generelt lite å finne om foreldelse av konkursboers krav i forarbeidene til foreldelsesloven av 1979, noe som trolig henger sammen med at det i den gjeldende loven ikke finnes noen regler som gir anvisning på en spesiell foreldelsesfrist for konkursboet. At det ikke finnes noen slik regel behøver ikke nødvendigvis å bety at lovgiver har bestemt at konkursboet ikke skal innrømmes en selvstendig frist i enkelte tilfeller. Det kan være vanskelig for lovgiver å forutse alle mulige interessekonflikter som kan oppstå i relasjon til de ulike lovbestemmelsene, og at en regel ikke eksisterer kan derfor like gjerne bety at lovgiver ikke har tatt stilling til behovet for en slik regulering.

Annerledes stiller det seg imidlertid hvis lovgiver bevisst har tatt et valg om å gå vekk fra en regel som fantes i en tidligere versjon av loven. I en slik situasjon er det mer nærliggende å konkludere med at lovgiver har tatt et bevisst valg om at en slik regel bør fjernes, og det må generelt utvises forsiktighet med å trosse slike signaler fra lovgiver.

I den tidligere foreldelsesloven av 1896 var det inntatt følgende regel om tilleggsfrist i § 9:

«Dør eller forsvinder Skyldneren eller Fordringshaveren, eller bliver denne umyndiggjort eller hans Bo taget under Konkursbehandling i Løbet af det sidste Aar af Forældelsesfristen, forlænges denne til Aarsdagen efter den nævnte Begivenhed. Forældelsesfristen kan dog ikke paa Grund af flere saadanne Begivenheder forlænges udover 1 Aar fra den Dag, da den efter Lovens øvrige Bestemmelser vilde være udløben.»⁵²

Den tidligere loven hjemlet altså en tilleggsfrist for konkursboet på maksimalt ett år fra den alminnelige foreldelsesfristens utløp. En tilsvarende hjemmel er ikke å gjenfinne i den gjeldende foreldelsesloven.

I forarbeidene til den gjeldende foreldelsesloven uttales det følgende i relasjon til fjerning av tilleggsfristen: *«Departementet antar at de særlige bestemmelser i lovens § 9 om tilleggsfrist når fordringshaveren dør, forsvinner, blir umyndiggjort eller kommer under*

⁵² Lov 27.07.1896 nr. 7 om Forældelse af Fordringer.

konkursbehandling, kan sløyfes. Dette er forhold som er så sterkt knytt til fordringshaverens eget forhold at det er naturlig at han bærer risikoen for dem. Det er imidlertid mulig at bestemmelsen i utk § 10 nr. 1 om fordringshaverens uvitenhet vil kunne få anvendelse i enkelte av disse tilfelle.»⁵³

Når lovgiver med så stor tydelighet har uttalt at denne fristen kan sløyfes, må det stilles spørsmålstegn ved om det i det hele tatt er rom for å vurdere å oppstille en selvstendig frist for konkursboet i ettertid.

I Sedal-saken tok mindretallet til orde for at lovgiver gjennom nevnte forarbeidsuttalelser bevisst hadde avgjort at konkursboet ikke skal gis en tilleggsfrist, og at kravet i saken derfor var foreldet.⁵⁴ Flertallet i saken tok på den andre siden ikke stilling til forarbeidsuttalelsene i det hele tatt da de avgjorde at boet skulle gis en selvstendig frist, noe som må anses som en svakhet ved flertallets begrunnelse.

Mindretallet i Finance Credit-dommen, dommer Skoghøy, viste som tidligere nevnt også til forarbeidsuttalelsene som et av sine hovedargumenter mot at domstolene på ulovfestet grunnlag skal kunne innføre noen tilleggsfrist for boet.⁵⁵

I motsetning til i Sedal-saken adresserte imidlertid også flertallet i Finance Credit-dommen den tidligere lovens § 9 med tilhørende forarbeider. Etter en gjennomgang av reglene om tilleggsfrister i §§ 7 og 9 i foreldelsesloven av 1896, uttaler førstvoterende dommer Gussgard på vegne av flertallet i saken at «Jeg tillegger ikke den eldre lovens §§ 7 eller 9 eller någjeldende § 12 nr. 1 bokstav b noen stor vekt når det gjelder spørsmålet om boet har et selvstendig krav. Etter min mening er det helt klart at lovgiver ikke i forbindelse med 1979-loven har tatt sikte på å regulere en situasjon med interessefellesskap som i vår sak.»⁵⁶

Flertallet mener altså at det er fullt mulig å oppstille en selvstendig frist for boet, uten å trosse lovgivers vilje.

Ettersom lovgivers argument for å sløyfe fristen var at forholdene bestemmelsen fanget opp var så sterkt knyttet til fordringshaverens eget forhold, at fordringshaver selv er den nærmeste til å bære risikoen, har flertallet trolig rett i sin konklusjon. Det kan vanskelig sies at det er

⁵³ Ot.prp. nr. 38 (1977-1978) om Lov om forelding av fordringer s. 63.

⁵⁴ Rt. 2007 s. 220 avsnitt (64).

⁵⁵ Rt. 2008 s. 833 avsnitt (94).

⁵⁶ Rt. 2008 s. 833 avsnitt (79).

fordringshaver (konkursboet) som er nærmest til å bære risikoen for foreldelse, i en situasjon hvor selskapet (tidligere fordringshaver) med overlegg har unnlatt å forfølge kravet innen foreldelsesfristens utløp.

Lovgivers henvisning til fl. § 10 nr. 1 om fordringshavers uvitenhet er lite informativ, men den kan indikere at lovgiver i alle fall ikke ønsket å ramme alle aktsomt uvitende fordringshavere ved å fjerne tilleggsfristen.

Forarbeidsuttalelsene er på bakgrunn av ovennevnte omstendigheter vanskelig å tolke med sikkerhet til den ene eller andre siden. Når Høyesterett er så splittet i sin oppfatning av lovgivers vilje, kan forarbeidsuttalelsene neppe anses å være avgjørende med hensyn til spørsmålet om det i enkelte tilfeller kan oppstilles en selvstendig frist for boet ved brudd på asl. § 3-7. Øvrige kilder, herunder de to nevnte avgjørelsene fra Høyesterett, vil derfor gi avgjørende bidrag i den videre vurderingen av problemstillingen. Spørsmålet er om det er Sedal-saken eller Finance Credit-saken som ligger nærmest, og derfor er mest naturlig å anvende, ved spørsmål om foreldelse av krav etter asl. § 3-7.

2.3.4 Kan prinsippene i Sedal-dommen gjøres gjeldende ved krav etter aksjeloven § 3-7?

Det finnes argumenter både for og imot å anvende Sedal-dommen som hjemmel for en selvstendig frist for konkursboet ved krav etter asl. § 3-7.

Et argument i favør av å bruke dommen som hjemmel ved krav etter asl. § 3-7, er hensynet til kreditorinteressene. Flertallets bærende argument for en selvstendig frist i Sedal-saken, er nettopp at en selvstendig frist for boet er den eneste måten å ivareta regelens formål om beskyttelse av kreditorinteressene på, når selskapet selv ikke har hatt noen interesse i å forfølge kravet.⁵⁷ Tilsvarende argument gjør seg langt på vei gjeldende i tilknytning til asl. § 3-7.

Aksjeloven § 3-7 gir hjemmel for tilbakeføringskrav som følge av brudd på utdelingsreglene i aksjeloven. Formålet bak utdelingsreglene er å sette begrensninger for utdelingsadgangen fra selskapet, som igjen skal sikre at aksjekapitalen ikke tappes ut av selskapet til ulempe for selskapets kreditorer. Dette betyr at spørsmålet om en selvstendig frist for boet etter asl. § 3-7,

⁵⁷ Rt. 2007 s. 220 avsnitt (46).

har klare paralleller til situasjonen i Sedal-saken. Mens regelen i asl. § 2-19 skal sikre at aksjekapitalen blir innbetalt, skal tilbakeføringsansvaret etter asl. § 3-7 sikre at aksjekapitalen ikke urettmessig tas ut igjen etter at innbetalingen har funnet sted.

I tillegg til at bestemmelsene har som formål å ivareta de samme kreditorinteressene, gir begge bestemmelsene anvisning på en type garantipreget tilbakeføringsplikt til selskapet ved brudd. Jo flere likhetstrekk bestemmelsene har, jo mindre grunn er det til å behandle reglene ulikt i relasjon til spørsmålet om en selvstendig foreldelsesfrist for konkursboet i tilfelle av interessefellesskap mellom selskapet og dets styremedlemmer.

En annen sentral likhet er at asl. §§ 2-19 og 3-7 begge er spesialbestemmelser med et relativt oversiktlig nedslagsfelt. Et av hovedargumentene for at flertallet ikke ville oppstille en selvstendig frist i Finance Credit-saken, var at asl. § 17-1 gir en generell culparegel som omfatter en rekke ulike situasjoner, og at det derfor ville skape en uoversiktlig situasjon om boet skulle gis et selvstendig krav ved brudd på denne regelen.⁵⁸ Til sammenlikning kommer asl. § 3-7 kun til anvendelse ved ulovlige utdelinger. Bestemmelsen har riktig nok ikke et like begrenset anvendelsesområde som asl. § 2-19, men den ligger vesentlig nærmere asl. § 2-19 enn asl. § 17-1 hva gjelder rekkevidde og omfang.

Spørsmålet om en selvstendig foreldelsesfrist for boet etter asl. § 3-7 er ikke behandlet i rettspraksis, og er lite behandlet i juridisk litteratur. Are Stenvik er en av de få som har skrevet noe om temaet overhodet. I en artikkel fra 2010 skriver han i relasjon til boets foreldelsesfrist at «For krav som bygger på regler som er gitt spesielt for beskyttelse av kreditorfellesskapet, er det antatt at boet kan gjøre gjeldende et «selvstendig krav», jf. Rt-2007-220».⁵⁹

Stenviks uttalelse synes å bygge på en oppfatning om at resultatet i Sedal-dommen ikke bare gjelder for krav etter asl. § 2-19, men for alle krav som bygger på regler som er gitt av hensyn til beskyttelse av kreditorene. En slik tolkning innebærer at Sedal-dommen gis et meget bredt anvendelsesområde. Stenvik underbygger imidlertid ikke dette standpunktet nærmere, og han sier heller ikke noe om hvor han mener grensen mellom en selvstendig og avledet frist for konkursboet bør trekkes. Uttalelsen fremstår på denne bakgrunn som litt for generell og unyansert til at den kan tillegges stor vekt i vurderingen av problemstillingen. Det er så langt

⁵⁸ Rt. 2008 s. 833 avsnitt (73).

⁵⁹ Are Stenvik, «Erstatning og rettssubjektivitet», *Festskrift til Mads Henry Andenæs* (2010) s. 283.

heller ingen andre teoretikere som har tatt til orde for den samme tolkningen som Stenvik med hensyn til rekkevidden av Sedal-dommen.

Hugo Matre skrev til sammenlikning i 2008 at Høyesterett i Sedal-dommen la til grunn at boet har et selvstendig krav «når ansvaret bygger på aksjeloven § 2-19».⁶⁰ Hans oppfatning hva gjelder avgjørelsens rekkevidde synes med dette å være langt mer begrenset enn det Stenvik legger til grunn to år senere.

Videre kan det også vises til Aarbakke m.fl., som synes å legge til grunn at prinsippene i Sedal-dommen i alle fall ikke kan anvendes ved foreldelse av krav etter asl. § 3-7. Dette synspunktet fremgår i kommentarutgaven til aksjeloven og allmennaksjeloven, hvor det legges til grunn at krav etter asl. § 3-7 foreldes etter den alminnelige fristen i fl. §§ 2 og 3 nr.1.⁶¹ En svakhet med denne uttalelsen er imidlertid at forholdet til Sedal-dommen ikke drøftes overhodet. Uavhengig av om forfatterne mener at Sedal-dommen ikke kan anvendes ved krav etter § 3-7, burde forholdet til dommen i det minste vært omtalt i korthet. Slik det fremstår nå kan det stilles spørsmålstegn ved om forfatterne i det hele tatt har vært oppmerksomme på Sedal-dommens mulige anvendelse med hensyn til asl. § 3-7.

Ettersom teoretikerne er splittet i sin oppfatning, gir litteraturen på samme måte som forarbeidsuttalelsene lite veiledning for spørsmålet om foreldelse av konkursboers krav etter asl. § 3-7.

På tilsvarende måte som det kan vises til argumenter i favør av å gi prinsippene i Sedal-dommen anvendelse for krav etter asl. § 3-7, finnes det på den andre siden også argumenter som taler imot en slik anvendelse av dommen.

Enkelte av flertallets uttalelser kan tolkes i retning av at avgjørelsen kun er ment å gjelde for krav etter asl. § 2-19, og ikke for alle aksjelovens bestemmelser med formål om å beskytte kreditorinteresser. I dommens avsnitt 46 skrives det blant annet at formålet bak bestemmelsen «bare vil bli ivaretatt i meget begrenset omfang dersom kreditorene i en situasjon som den foreliggende ved konkurs skulle være henvist til å tre inn i det som på konkurstidspunktet var selskapets krav etter § 2-19 (min understrekning).»

⁶⁰ Hugo Matre, «Foreldelse av styreansvar», *Lov og Rett Nr. 07 2008* s. 385-386 på s. 385.

⁶¹ Aarbakke m.fl., *Aksjeloven og allmennaksjeloven, Kommentارutgave*, 3. utgave Oslo 2012 s. 198.

Henvisningen til «en situasjon som den foreliggende» indikerer at flertallets vurdering er mer konkret enn den er generell.

Uttalelsene i avsnitt 46 følges deretter opp i avsnitt 47, hvor det står skrevet at «Ut fra det formål bestemmelsen har og de reelle hensyn som synes å være til stede, er jeg kommet til at kreditorfellesskapet i dette tilfellet, hvor selskapets interesser ikke har kunne bli ivaretatt, må kunne fremme kravet etter § 2-19 på selvstendig basis (min understrekning).» Nok en gang uttaler flertallet seg i mer konkrete enn generelle termer.

Mindretallsdommer Lund synes også å legge til grunn at flertallets begrunnelse kun gjelder for krav etter asl. § 2-19. I dommens avsnitt 59 uttaler han følgende: «Slik jeg oppfatter førstvoterende, mener han at dette (henvisning til hovedregelen i dekningsloven om at kreditor ikke får større rett enn debitor selv hadde) ikke gjelder for boets krav i medhold av aksjeloven § 2-19, i hvert fall ikke i et tilfelle som det foreliggende der særlige hensyn gjør seg gjeldende (min understrekning).»

Ordvalgene behøver ikke nødvendigvis å bety at flertallet ønsket å begrense rekkevidden av avgjørelsen, men det er heller ikke noe som tyder på at retten forsøkte å regulere fristen i relasjon til flere bestemmelser enn asl. § 2-19. Det hadde vært enkelt for Høyesterett å gi avgjørelsen et vidt nedslagsområde, dersom det hadde vært ønskelig. Uten å vite noe nærmere om flertallets tanker knyttet til formuleringene i dommen, er det imidlertid vanskelig å konkludere sikkert i den ene eller andre retningen.

Et annet argument mot å gi Sedal-dommen anvendelse for krav etter asl. § 3-7, er selve karakteren av kravet som oppstår ved brudd. Til tross for at brudd på asl. § 3-7 utløser en tilbakeføringsplikt i likhet med asl. § 2-19, skiller bestemmelsene seg fra hverandre på et sentralt punkt.

Tilbakeføringsplikten etter asl. § 3-7 annet ledd - som er aktuell dersom kravet rettes mot selskapets styremedlemmer - betinger at den ansvarlige har opptrådt uaktsomt, jf. ordlyden «forsto eller burde ha forstått». Ansvarer kan dessuten også «lempes etter lov om skadeserstatning § 5-2». Ansvarer for tilbakeføring av manglende aksjeinnskudd etter asl. § 2-19, er til sammenlikning objektivt og uavhengig av skyld.⁶²

⁶² Aarbakke m.fl., Aksjeloven og allmennaksjeloven, Kommentartutgave, 3. utgave Oslo 2012 s. 155.

Setter man bestemmelsene opp mot hverandre, kan det argumenteres for at asl. § 3-7 i realiteten ligger nærmere et erstatningsansvar etter de alminnelige culperegler enn et tilbakeføringskrav etter asl. § 2-19. I så tilfelle vil trolig begrunnelsen i Finance Credit-dommen treffe bedre enn begrunnelsen i Sedal-dommen når det gjelder krav etter asl. § 3-7.

Med tunge argumenter både for og imot anvendelse av Sedal-dommen som hjemmel for en selvstendig frist for boet ved brudd på asl. § 3-7, er det vanskelig å gi en endelig konklusjon basert på den eksisterende rettspraksis på området.

2.3.5 Forholdet til dekningsloven § 2-2

Når verken foreldelsesloven, forarbeidene, rettspraksis eller juridisk teori kan bidra til å gi klart svar på hvorvidt det i tilfelle av interessefellesskap mellom selskapet og styremedlemmet kan oppstilles en selvstendig foreldelsesfrist for konkursboet ved krav etter asl. § 3-7, må man vende tilbake til de mer overordnede hensyn for å søke etter svar.

Som tidligere redegjort for er hovedregelen i beslagsretten at kreditor ikke får større rett enn debitor hadde ved konkursåpning, jf. deknl. §§ 2-2 og 1-4. For å oppstille en selvstendig frist for konkursboet må dette prinsippet fravikes, hvilket i utgangspunktet er et tungt argument mot å oppstille en selvstendig frist etter asl. § 3-7, dersom verken lovgiver eller Høyesterett har initiert dette.

Hvor tungt deknl. § 2-2 skal veie mot en selvstendig frist er imidlertid også noe uklart per dags dato. I Sedal-dommen berørte ikke flertallet forholdet til deknl. § 2-2 overhodet, hvilket kan tolkes i retning av at dommerne fant det uproblematisk å fravike regelen. Mindretallet tok på den andre siden utgangspunkt i deknl. § 2-2, og konkluderte med at det ikke er anledning til å fravike denne regelen.

Flertallet i Finance Credit-dommen kommer med en interessant uttalelse i relasjon til selve betydningen av deknl. § 2-2, som er initiert av styremedlemmets anførsler i saken:

«Ankemosparten har fremhevet at en selvstendig rett for boet vil være i strid med dekningsloven § 2-2, som hevdes å begrense boets rett til bare å omfatte det konkursdebitor

eide på beslagstiden. Jeg er ikke enig i at § 2-2 har noen selvstendig betydning i vår sak. I flere sammenhenger har boet andre og større rettigheter enn det debitor har.»⁶³

Flertallet viser ved denne uttalelsen lite respekt for det som må betegnes som en av grunnprinsippene i beslagsretten. Det hadde vært interessant å vite nøyaktig hvilke «sammenhenger» flertallet sikter til i sin uttalelse.

Som kommentert i oppgavens innledning finnes det eksempler på at boet i enkelte sammenhenger gis større rettigheter enn debitor hadde, blant annet ved manglende tinglysning av eiendom, jf. den nylig avsagte dommen om eiendommene i Forusstranda Næringspark.⁶⁴ Boets rett som følge av manglende tinglysning er imidlertid som nevnt innledningsvis en lovfestet rett, jf. tinglysingsloven § 23.⁶⁵ Det er stor forskjell på fravikelse av dekningsloven til fordel for en annen og mer spesialisert lovbestemmelse, sammenliknet med fravikelse av dekningslovens regler på grunnlag av reelle hensyn.

Høyesteretts uttalelse må til tross for dette tillegges vekt i retning av at deknl. § 2-2 i alle fall ikke er til hinder for en selvstendig frist for konkursboet etter asl. § 3-7, dersom sterke hensyn ellers taler for en slik løsning.

2.3.6 Betydningen av de overordnede hensyn bak foreldelseslovens regler

Foreldelseslovens regler har som formål å ivareta blant annet avviklingshensyn, oppfordringshensyn, oppgjørshensyn, bevishensyn, innrettelseshensyn, retts tekniske hensyn og prosessøkonomiske hensyn.⁶⁶

For å kunne etterleve formålet om å ivareta disse hensynene, er det i tillegg nødvendig at foreldelsesreglene er forutberegnelige. Det er eksempelvis lite poeng i å ha regler med formål om å forhindre søksmål og redusere prosesskostnader som følge av foreldelse, dersom domstolen fra tid til annen likevel er villige til å oppstille tilleggsfrister begrunnet i rimelighetshensyn. En slik praksis ville snarere medført flere søksmål, fordi saksøkere gis et velbegrunnet håp om at rimelighetshensyn vil kunne hjelpe dem til seier.

⁶³ Rt. 2008 s. 833 avsnitt (76).

⁶⁴ HR-2017-33-A.

⁶⁵ Lov 07.06.1935 nr. 2 om tinglysing (tinglysingsloven eller tingl.).

⁶⁶ Anne Cathrine Røed, *Foreldelse av fordringer*, 2. utgave Oslo 2004 s. 46-49.

Foreldelsesreglene må av denne grunn utformes slik at de i størst mulig grad gir enkle og klare løsninger, som etterlater lite rom for tolkningstvil.⁶⁷ I Høyesteretts avgjørelse i Rt. 1999 s. 1755, ble det i forbindelse med tolkning av fristutgangspunktet etter fl. § 3, uttalt at det er «vesentlig at foreldelsesloven gir klare og forutsigbare løsninger». Retten fant derfor at det ikke var anledning til å komme frem til noen særregel i saken gjennom tolkning av regelverket.⁶⁸

Hensynet til forutberegnelighet ble også trukket frem av både flertallet og mindretallet i Finance Credit-dommen. Dommer Skoghøy, som representerte mindretallet, peker på forutberegnelighetshensyn som et avgjørende argument mot å oppstille en selvstendig frist for konkursboet på ulovfestet grunnlag. Skoghøy uttaler at «domstolen må forholde seg til den eksisterende lovgivning», og videre at «dersom lovgiveren skulle mene at de gjeldende frister ikke passer for erstatningskrav som blir gjort gjeldende av et aksjeselskaps kreditorer, er det en lovgiveroppgave å foreta de nødvendige justeringer».⁶⁹ Flertallet vektla på samme måte forutberegnelighetshensyn i sin begrunnelse, og uttalte at «foreldelsesloven er en positivrettslig lov, og det skal mye til for å gi bestemmelsene en utvidet rekkevidde».⁷⁰

I litteraturen er det også flere som har tatt til orde for at foreldelseslovgivningen er utpreget positivrettslig. Krüger har blant annet fremholdt at foreldelsesreglene representerer «juss der rimelighet og lojalitetshensyn i større grad enn ellers i formueretten viker for overordnede rettsøkonomiske og rettsøkonomiske hensyn».^{71 72}

Med tanke på disse ovennevnte synspunkter som har kommet til uttrykk i praksis og juridisk litteratur, kan det i alle fall slås fast at konstruksjon av en selvstendig frist for konkursboet på ulovfestet grunnlag er vanskelig å forene med de overordnede hensynene bak foreldelsesloven – uansett hvor sterke reelle hensyn som måtte gjøre seg gjeldende i den enkelte sak.

Hensynene bak loven taler med dette tydelig mot å oppstille en ulovfestet selvstendig foreldelsesfrist for konkursboet ved brudd på asl. § 3-7, uavhengig av om

⁶⁷ Miriam Skag, *Starttidspunkt for foreldelsesfrister*, Bergen 2012 s. 52.

⁶⁸ Rt. 1999 s. 1755 på s. 1760.

⁶⁹ Rt. 2008 s. 833 avsnitt (109).

⁷⁰ Rt. 2008 s. 833 avsnitt (87).

⁷¹ Krüger, «Foreldelse – à propos PECL kap. 14», *Det juridiske fakultets skriftserie*, Universitetet i Bergen, nr. 102 (2005) s. 249-262 på s. 249.

⁷² I samme retning også Amund Bjøranger Tørum, «Tid for revisjon av foreldelsesloven?», *Lov og Rett 2002 nr. 5* s. 47-62.

interessefellesskapet mellom aksjeselskapet og dets styremedlemmer taler for at dette er en rimelig løsning i enkelte tilfeller.

2.3.7 Lovgivers manglende inngripen – et signal?

Lovgiver har mottatt flere klare oppfordringer til å komme på banen for å regulere spørsmålet om hvorvidt konkursboet bør gis en selvstendig foreldelsesfrist i enkelte tilfeller. Flertallet i Finance Credit-dommen uttalte blant annet uttrykkelig at «spørsmålet om et selvstendig krav for konkursboet ved ansvar etter § 17-1 bør overlates til lovgiver». Mindretallet presiserte også at det er en «lovgiveroppgave å foreta de nødvendige justeringer» i regelverket.⁷³

Oppfordringene ble deretter gjentatt av Hugo Matre i kjølevannet av Finance Credit-dommen i 2008. Med henvisning til resultatene i Sedal-dommen og Finance Credit-dommen, skriver Matre i sin artikkel at disse «avgjørelsene viser at lovgiver snarest må gripe fatt i problemene omkring foreldelse av erstatningsansvar mot styremedlemmer og andre i situasjoner som disse.»⁷⁴

Til tross for klare oppfordringer fra flere hold har det nå gått om lag ni år siden Finance Credit-dommen ble avsagt, uten at lovgiver har vist noen tegn til inngripen. Spørsmålet er om lovgivers manglende inngripen skyldes prioriteringshensyn og begrenset tilgjengelighet på ressurser, eller om stillheten heller skal tolkes som et signal om at lovgiver ikke ser noe behov for å justere regelverket.

Man bør generelt være forsiktig med å tillegge slike signaler fra lovgiver for stor betydning, uten å vite sikkert hva som er årsaken til passiviteten. Uten å tillegge det noen avgjørende betydning for vurderingen i oppgaven, kan det likevel legges til grunn som sannsynlig at lovgiver ville ha kommet på banen tidligere, dersom Høyesterett hadde lagt til grunn et syn som var fundamentalt bristende med lovgivers vilje.

Gitt at lovgiver mener at Høyesterett har kommet frem til riktig resultat i Sedal-dommen og Finance Credit-dommen, kan likevel ikke passiviteten gi noe klart svar på hva som er lovgivers syn på foreldelse av konkursboers krav etter asl. § 3-7.

⁷³ Rt. 2008 s. 833 avsnitt (85) og avsnitt (109).

⁷⁴ Hugo Matre, «Foreldelse av styreansvar», *Lov og Rett nr. 07 2008* s. 385-386 på s. 386.

En teori kan være at lovgiver er komfortabel med den tilbakeholdenhet Høyesterett viste med hensyn til konstruksjon av nye regler på ulovfestet grunnlag i Finance Credit-dommen, og at lovgiver derfor har tillit til at domstolene heller ikke i fremtiden vil oppstille en tilleggsfrist for konkursboet uten at dette er hjemlet i loven.

Det hadde i alle tilfeller vært hensiktsmessig om lovgiver hadde kommet på banen i nær fremtid, før Høyesterett nok en gang blir nødt til å ta stilling til en lignende problemstilling, hvor rimelighetshensynene er mange, forutberegnelighet er viktig og rettstilstanden er usedvanlig uklar.

3 Avsluttende betraktninger

3.1 Oppsummering og konklusjon

En gjennomgang av rettskildene tilknyttet foreldelseslovens fristbestemmelser viser at det kan oppstilles en selvstendig foreldelsesfrist for konkursboet ved krav etter asl. § 2-19, såfremt det foreligger et interessefellesskap mellom selskapet og dets styremedlemmer som har medført at selskapet bevisst har unnlatt å forfølge sitt krav. Hjemmelen for en slik selvstendig frist oppstilles i Rt. 2007 s. 220 (Sedal-dommen), hvor det tas til orde for at konkursboet i disse tilfeller skal gis en selvstendig foreldelsesfrist etter fl. § 9, til tross for at bestemmelsen etter sin ordlyd ikke kommer til anvendelse for konkursboers krav. Løsningen er hovedsakelig begrunnet i rimelighetshensyn overfor kreditorfellesskapet.

Rettskildene viser på den andre siden at det ikke er adgang til å oppstille en selvstendig foreldelsesfrist for konkursboet ved krav etter asl. § 17-1, til tross for at et tilsvarende interessefellesskap har medført at kravet ikke er forfulgt fra selskapets side innen foreldelsesfristens utløp. Dette standpunktet ble slått fast i Rt. 2008 s. 833 (Finance Credit-dommen), og er hovedsakelig begrunnet i at frirettslig konstruksjon av en selvstendig frist etter asl. § 17-1 vil omfatte en rekke situasjoner som det er vanskelig å ha full oversikt over, og at det i så fall er opp til lovgiver å innføre en så omfattende regel.

Det knytter seg stor tvil til foreldelsesfristen for konkursboet ved krav etter asl. § 3-7.

Årsaken til dette er at ingen rettskilder per i dag kan gi klart svar på hva som er gjeldende rett med hensyn til foreldelse av konkursboers krav etter bestemmelsen. Utfordringen består først og fremst i at de to sentrale avgjørelsene fra Høyesterett gir anvisning på ulike løsninger hva gjelder foreldelse av konkursboers krav etter henholdsvis asl. §§ 2-19 og 17-1. Ettersom asl. § 3-7 ligger et sted imellom disse to bestemmelsene i både art og omfang, er det vanskelig å avgjøre om, og eventuelt hvilken, av de tidligere avgjørelsene som bør anvendes som prejudikat for foreldelse av slike krav.

Når det hersker såpass stor tvil rundt både lovgivers vilje og rekkevidden av eksisterende rettspraksis, fremstår det som den sikreste løsningen å legge til grunn at konkursboet må forholde seg til selskapets foreldelsesfrist, slik lovreglene gir anvisning på. Konstruksjon av en selvstendig foreldelsesfrist for konkursboet på ulovfestet grunnlag fremstår som

problematisk, både med hensyn til beslagsrettens regler og til de overordnede hensyn bak foreldelseslovens regler. En slik frist kan derfor vanskelig oppstilles uten klarere direktiver fra enten lovgiver eller Høyesterett.

3.2 Noen tanker om rettstilstanden fremover

Rettspraksis viser at det er behov for en selvstendig foreldelsesfrist for konkursboer, for å hindre at kreditorene lider tap i tilfeller av interessefellesskap mellom aksjeselskaper og dets styremedlemmer.⁷⁵ Sterke reelle hensyn tilsier at en slik selvstendig foreldelsesfrist bør gis.⁷⁶

Det er vanskelig å forutse hvorvidt lovgiver kommer til å gripe inn for å klargjøre rettstilstanden eller ikke. På den ene siden er det åpenbart et behov for avklaring, hvilket tilsier at lovgiver bør foreta seg noe i nær fremtid. På den andre siden har lovgiver per dags dato forholdt seg passiv i ni år etter Finance Credit-dommen, hvilket taler imot at det kommer en nærmere avklaring av problemstillingen med det første.

Dersom lovgiver ikke griper inn for å regulere foreldelsesfristen for konkursboer nærmere, er det sannsynlig at det økende antallet av styreansvarssaker for domstolene i alle fall vil presse frem en nærmere avklaring av problemstillingen i Høyesterett. Det er trolig bare et spørsmål om tid før en sak om foreldelse av konkursboers tilbakeføringskrav mot styremedlemmer etter asl. § 3-7, kommer inn for domstolene. Som følge av det åpenbare behovet for avklaring, er det sannsynlig at en slik sak blir tatt opp til behandling i Høyesterett. Da blir det opp til vår øverste domstol å avgjøre hvorvidt det skal oppstilles en selvstendig foreldelsesfrist ved brudd på asl. § 3-7 eller ikke. Forhåpentligvis kan Høyesterett samtidig bidra til å avklare rekkevidden av eksisterende rettspraksis, spesielt Sedal-dommen.

⁷⁵ Hugo Matre, «Foreldelse av styreansvar», *Lov og rett nr. 07 2008* s. 385-386 på s. 385.

⁷⁶ Rt. 2007 s. 220 avsnitt (64).

Litteraturliste

Litteratur

- Aarbakke m.fl. Aarbakke, Magnus m.fl., *Aksjeloven og allmennaksjeloven, Kommentanutgave*, 3. utgave (Oslo 2012)
- Aarum Aarum, Kristin Normann, *Styremedlemmers erstatningsansvar i aksjeselskaper* (Oslo 1994)
- Andenæs Andenæs, Mads Henry, *Konkurs*, 3. utgave (Oslo 2009)
- Bråthen Bråthen, Tore, *Selskapsrett*, 3. utgave (Oslo 2008)
- Kjørven m.fl. Kjørven, Marte Eidsand m.fl., *Foreldelse av fordringer* (Oslo 2011)
- Krüger Krüger, Kai, «Foreldelse – à propos PECL kap. 14. Nordiske panderter og en tysk BGB lovreform 2002.», *Det juridiske fakultets skriftserie nr. 102*, Universitetet i Bergen, (Bergen 2005) s. 249-262
- Matre Matre, Hugo, «Foreldelse av styreansvar», *Lov og Rett Nr. 07 2008*, 2008 s. 385-386
- Røed Røed, Anne Cathrine, *Foreldelse av fordringer*, 2. utgave (Oslo 2004)
- Skag Skag, Miriam, *Starttidspunkt for foreldelsesfrister* (Bergen 2012)
- Stenvik Stenvik, Are, «Erstatning og rettssubjektivitet» i *Selskap, kontrakt, konkurs og rettskilder: Festskrift til Mads Henry Andenæs, 70 år*, Gudmund Knudsen, Kirstin Normann og Geir Woxholth (red.) (Oslo 2010) s. 281-301
- Tørum Tørum, Amund Bjøranger, «Tid for revisjon av foreldelsesloven?», *Lov og Rett 2002 nr. 5*, 2002 s. 47-62

Lover

Lov 27.07.1896 nr. 7 om Foreldelse af Fordringer

Lov 07.06.1935 nr. 2 om tinglysning (tinglysningsloven eller tingl.)

Lov 18.05.1979 nr. 18 om foreldelse av fordringer (foreldelsesloven eller fl.)

Lov 08.06.1984 nr. 58 om gjeldsforhandlinger og konkurs (konkursloven eller kkl.)

Lov 08.06.1984 nr. 59 om fordringshavernes dekningsrett (dekningsloven eller deknl.)

Lov 13.06.1997 nr. 44 om aksjeselskaper (aksjeloven eller asl.)

Lov 13.06.1997 nr. 45 om allmennaksjeselskaper (allmennaksjeloven eller asal.)

Lovforarbeider

Ot.prp. nr. 38 (1977-78) Om Lov om forelding av fordringer

Ot.prp. nr. 36 (1993-1994) Om lov om aksjeselskaper

Rettspraksis

Rt. 1998 s. 1042 (Stormbull)

Rt. 1999 s. 1755

Rt. 2007 s. 220 (Sedal)

Rt. 2008 s. 833 (Finance Credit)

HR-2017-33-A (Forusstranda Næringspark AS)

Elektroniske kilder

- Advokatfirmaet Schjødts nettsider, undersøkelse styreansvarssaker februar 2015, lastet ned 8. februar 2017: <http://www.schjodt.no/aktuelt/nyhetsbrev/nyhetsbrev-hvor-reelt-er-styreansvaret/>
- Gyldendal rettsdata, kommentarer til aksjeloven av Tore Bråthen, lastet ned 13. mars 2017:
<https://min.rettsdata.no/#/Dokument/gL19970613z2D44z2EK2z2EIII?noteid=gN19970613z2D44z2E221>
<https://min.rettsdata.no/#/Dokument/gL19970613z2D44z2EzA73z2D7?noteid=gN19970613z2D44z2E221,gN19970613z2D44z2E312>

- Gyldendal rettsdata, kommentarer til aksjeloven av Hugo Matre, lastet ned 21. mars 2017:
<https://min.rettsdata.no/#/Dokument/gL19970613z2D44z2EzA717z2D1?directHit=1&dq=asl¬eid=gN19970613z2D44z2E2657>
- Lovdatas domsregister, undersøkt i januar/februar/mars 2017:
<https://lovdata.no/pro/#registry/chronological/SIV/2017>